

DOLAYLI YOLDAN, DOĞRUDAN BAKIŞA 'İNSAN FELSEFESİ'

Nuri ÇİÇEK*

Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nurten Gökçalp tarafından yayın hayatına kazandırılan eserlerden biri olan "İnsan Felsefesi" adlı eser Nobel Akademik Yayıncılık tarafından Ankara'da 2014 yılında yayınlandı.

Yazarın diğer kitapları:

"C. L. Stevenson'un Emotivizmi", Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 1998.

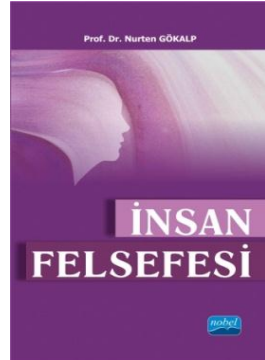
"Psikoloji ve Felsefe", Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 1998.

"Duygu ve Etik", Nobel Akademi Yayıncılık, Ankara, 2010.

"Psikoloji Felsefesi", Nobel Akademi Yayıncılık, Ankara, 2010.

"Felsefe'de Kişi ve Kişicilik", Nobel Akademi Yayıncılık, 2014.

Yazarın yayınlanan kitaplarının yanı sıra, yurtiçi ve yurtdışında yayınlanmış pek çok bildiri, araştırma ve bilimsel makalesi bulunmaktadır. Yazar hakkındaki bu tanıtıcı ifadelerden sonra "İnsan Felsefesi" isimli kitabına geçebiliriz.



* Arş. Gör. , Aksaray Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü, nuricicek@aksaray.edu.tr.

Yazarın Önsöz'de belirttiği üzere eserin amacı felsefe tarihindeki insan ile ilgili değerlendirmeleri ele almak ve bağımsız bir problem alanı olarak insan probleminin şekilleniş sürecini değerlendirmeye çalışmaktır. Bu amaç doğrultusunda yazar eserinde altı ana başlık üzerinden İlkçağ düşüncesinden başlayarak Yirminci yüzyıl felsefesini de kapsayan bir çerçevede insan felsefesini ele almıştır.

Felsefe, insanın kendisini ve kendi dışındaki her şeyi anlama ve anlamlandırma çabasının ürünüdür. Bu çerçevede bilgi, varlık ve (ahlak, siyaset, sanatı da içeren) değer alanlarına ilişkin değerlendirmeler felsefi sorgulamaların içeriğini oluşturur. İnsanın kendisini anlaması ve anlamlandırması, ben'in ben olmayandan farkının ortaya konulması ise özelde insan felsefesi olarak tanımlanabilir. İnsanın başka şeyler değil de bizzat kendisinin ne olduğunun anlaşılmasına çalışılması, İnsan nedir? sorusu ile başlayıp devamında insanın sosyal, psikolojik ve tarihsel anlamda bütün etki ve etkilenme alanlarının ortaya konulmasını gerektirir.

Yazar insan probleminin, felsefi bir problem olarak şekillenişinin yakın zamanlara denk geldiğini belirtmektedir. Bunu da iki sebebe bağlamaktadır. Bu sebeplerden biri, insan probleminin bağımsız bir problem olarak şekillenmesinden çok diğer felsefi problemler (ahlak, varlık, siyaset...vb) ile ele alınmış olmasıdır. Diğer bir sebep ise felsefe tarihinde felsefe problemlerinin şekilleniş süreci ile ilgilidir. Tarihsel olarak felsefedeki ilk gelişme dış dünyaya ilişkin problemlere yönelik olduğu için felsefi düşünce de bu yönde ivme kazanmıştır. Bu ivme doğrultusunda insan önceleri yaşadığı dünyayı ardından kendini tanımaya çalışmıştır. Felsefi sorgulamalar da insan önceleri dolaylı yünden ele alınırken yakın zamanlarda doğrudan incelenmeye/sorgulanmaya başlanmıştır.

Eserin ilk bölümü İlkçağ Düşüncesinde İnsan başlığı altında Sokrates (M. Ö. 470-399) öncesi doğa felsefesi olarak adlandırılan dönem ile başlayıp Sokrates, Platon (M. Ö. 427-347), Aristoteles (M. Ö. 384-322) ve Stoa Felsefesini ele almaktadır. İlkçağ Yunan felsefesinin ilk döneminde temel problem doğa, üretilen felsefe de buna bağlı olarak doğa felsefesi veya varlık felsefesidir. Yunan felsefesinin ikinci döneminde ise, doğa ve varlık felsefesinden insan felsefesine bir geçiş yaşanmıştır.

Türk İslam filozofları Yunan felsefesinin eserlerini tercüme etmiş, onları İslam inanç ve kültürü ile ilişkilendirerek eserler vermişlerdir. Eserin ikinci bölümü Türk İslam Felsefesinde İnsan başlığı altında Fârâbî (870-950), İbn Sina (980-1037) ve İbn Rüşd (1126-1198)'de insan düşüncesini ele almaktadır.

Ortaçağ Batı düşüncesinde insan, Hıristiyan teolojisi çerçevesinde düşünülme ve anlaşılmaya başlamıştır. Hıristiyanlığın ilk yüzyılında Hıristiyan doktrinleri Aristoteles'ten çok Platon ve Yeni-Plâtoncu okulun etkisi altındadır. Daha sonraki dönemde ise Aristoteles'in etkisi artacaktır. Eserin üçüncü bölümü bu doğrultuda

Aziz Augustinus (354-430) ile Aquinalı Thomas'ın (1225-1274) düşüncelerini ele almaktadır.

Modern felsefe Batı'da 17. Yüzyılda başlayıp 18. Yüzyıl Aydınlanma felsefesi ile büyük bir ivme kazanan, fakat 19. Yüzyıldan itibaren zaman zaman Kıta felsefesinden gelen yoğun tepkilerle karşılaşan felsefeyi ifade etmektedir. Bu dönemde felsefe yeni birtakım özelliklerle tanımlanmıştır. Bu dönemde dünyaya ve insana bu yeni bakışın bir sonucu olarak, insan eyleminin ve bu arada tarihin öznesi kılan yeni ve seküler bir tarih felsefesi geliştirilir. Yaratıcı ve özgür insan, bundan böyle kendi kurduğu ve yapıcısı olduğu içinde anlamı kendisine kapalı olmayan bir tarihin öznesidir. Eserin dördüncü bölümü modern felsefe başlığı altında bu yaratıcı ve özgür insanı ele almaktadır.

19. Yüzyılda bilimsel gelişme sonucu ortaya çıkan psikoloji, sosyoloji vb. insan bilimlerinin dışında felsefedeki gelişmeler bize insan problemi açısından çok belirgin bir tablo sunmaktadır. 19. Yüzyılın birinci yarısında felsefe zihin ya da bilincin tarihsel boyutunu keşfetmeye yönelmektedir. Akıldışının keşfine yönelik bu süreçte akıl çağı olarak bilinen 18. Yüzyılın aksine bu dönemde filozofların bir kısmı gerçekliğin sanıldığı gibi rasyonel olmadığını kör bir iradenin gerçekliğe nüfuz ettiğini öne sürerler. Bu çerçevede yazar eserin beşinci bölümünde Arthur Schopenhauer (1788-1860) ile Friedrich Nietzsche (1844-1900)'in görüşlerine yer vermektedir.

20. Yüzyıl insan felsefesi açısından dolaylı değil doğrudan çalışmaların/görüşlerin yer alması bakımından önemlidir. Eserin son bölümü olan yedinci bölümde ise yazar, Antropolojik ile Felsefi yaklaşımlar başlıkları altında 20. Yüzyılda insan düşüncesini ele almaktadır. Yazar, Antropolojik yaklaşımlar başlığı altında MaxScheler (1874-1928), ErnstCassirer (1874-1945) ve Ontolojik temellere dayanan antropolojiyi bir bölümde; Felsefi yaklaşımlar başlığı altında Varoluşçu felsefe ve Personalizm (Kişicilik) düşüncesini diğer bir bölümde anlatır. Özellikle eserde Personalizm düşüncesinin anlatılması 20. Yüzyıldaki insan felsefeleri çalışmalarının doğrudan yönünü anlatması bakımından önemlidir.

Sonuç olarak insanın kendisini anlama ve anlamlandırma çabasına dair görüşleri derli toplu olarak sunan eserin dili sade ve anlaşılır nitelikte olup İnsan felsefesiyle ilgilenenlere rehber aynı zamanda İnsan Felsefesi (Felsefi Antropoloji) derslerinde kullanılacak bir kaynak durumundadır.

Kaynak;

Nurten Gökalp, "İnsan Felsefesi", Ankara, Nobel Akademi Yayıncılık, 2014, 154 Sayfa.